

TEDENSKESLIKKE

PRILOGA

DOMOVINI

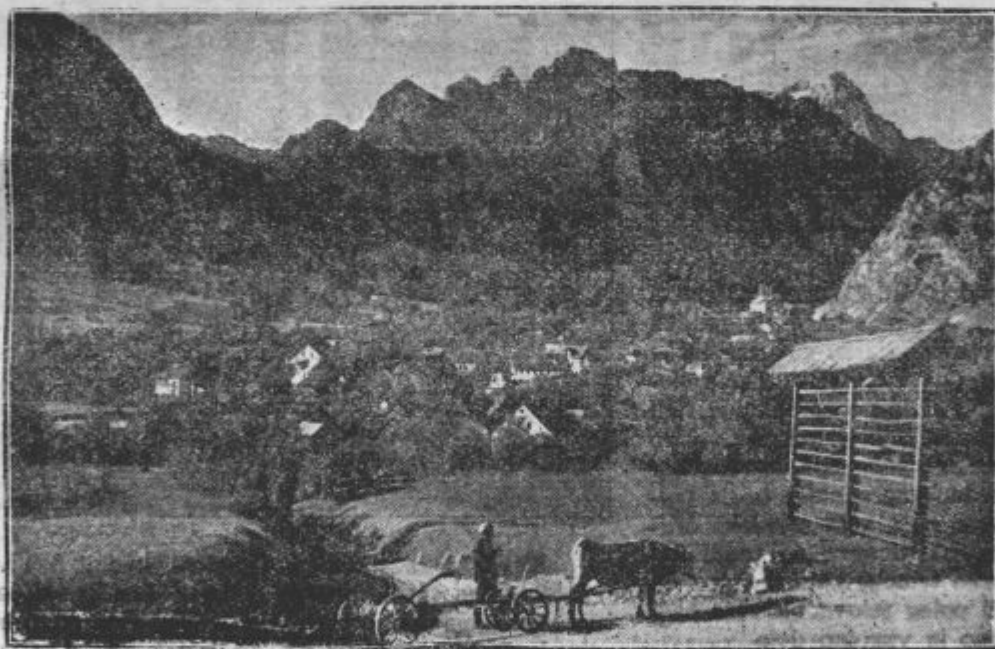
Leto IV.

V Ljubljani, dne 5. julija 1928

27. številka

Mojstrana in okolica.

Naše nastarejše naselbine najdemo na važnih križiščih cest, ob večjih rekah ali pa ob potokih, s precej stanovitno vodo. Med take kraje spada tudi naša prijetna gorenjska vasica Mojstrana. Kdaj so prišli prvi naseljeniki v te kraje, ne moremo točno povedati, a toliko je znano, da je bila Mojstrana v neposredni zvezi s staro industrijo na Jesenicah in na Javorniku, ki sta pa že zelo stari. Že v 17. stoletju je slovelo razno orodje iz mojstranskih fužin. Železno rudno, ki so jo kopali v velikih rudnikih v bližini Golice, pri tako zvanih »Savskih jamah«, so topili na Plavžu pri Jesenicah in jo nato oddajali v okoliške fužine, kakor v Radovno, Moste in Mojstrano. Posebno slovelo je takrat javorniško jeklo. Višek je dosegla železna industrija v gornjem delu Gorenjske pod družino baronov Coisov, ki so bili tudi gospodarji skoraj vseh gozdov v dolinah Save Bohinjke in pa Dolinke. Njihovi nasledniki so bili Ruardi, ki so prodali svoje idustrijske pravice, kakor tudi velik del posestva, sedanji gospodarici Kranjski idustrijski družbi. Železna industrija pa je pričela pešati v vseh manjših podjetjih v drugi polovici preteklega stoletja, posebno z otvoritvijo železnic, ko je prišlo tuje, cenejše, ali tudi dosti slabše blago na naš trg. Ko je napredovala tehnika in so jeli zidati večje vodne zgradbe ter vpregli v industrijo tudi močnejša vodovja, so sezidali na Jesenicah velike železarske tovarne. To je napravilo konec skoraj vsem našim manjšim fužinam, tako tudi mojstranskim. — Ta čas se je pričel že drug zaslužek za naše gornje Gorenjce. Pričela se je razvijati lesna trgovina in industrija. Že v tistih časih, ko v dolnjem delu Gorenjske, kakor tudi v Bohinju še sanjali niso o važnosti današnje naše najvažnejše gospodarske panoge, so Mojstranci in tamošnji okoličani že trgovali z lesom in sicer samo s trdim in to v prvi vrsti z orehovino in jesenim. Zupan iz Podkuž pri Mojstrani je kupoval in prodajal omenjene vrste lesa na Koroško, posebno v Beljak. Sploh so imeli gornji Gorenjci vezi le s koroškimi mesti in to največ radi tega, ker so jih vezale s Koroško veliko lepše ceste, kakor pa z Ljubljano in pa ker je gorenjski les koncem koncev preko Koroške priromal na Dunaj v že takrat dobro urejene tovarne za pohištvo. Glavna pot v širni svet iz gornje Gorenjske je vodila preko Karavank, čez gorski prelaz Koren, ki je pa danes skoraj čisto pozabljen. Šele po otvoritvi gorenjske železnice so se razmere temeljito spremenile. Polagoma se je pričela razvijati lesna trgovina z mehkim lesom in zaslovela sta gorenjska smreka in mecesen. V devetdesetih letih prihajajo na Gorenjsko razni italijanski trgovci, ki kupujejo les in ga pošiljajo deloma čez Ljubljano v Trst in pa preko Trbiža v razna italijanska mesta. Počasi se pričnejo uveljavljati tudi razni domači lesni trgovci. Poprej majhne vodne žage samice, ki so rezale les za domačo porabo, se množe in večajo in se počasi spreminjajo v velike jarmenike (gatre). Železno industrijo je nadomestila lesna in Mojstranci, kakor tudi vsi njihovi sosede se preživljajo z lesno industrijo. Med tem pa pridejo tuji in odkrijejo v okolici Mojstrane nove zaklade. Spoznajo, da je kamenje, odno-

prst, uporabljiva za žganje cementa, ki so ga mnogo rabili v zelo napredujoči vodni tehniki. V Mojstrani postavijo precej veliko tovarno za izdelovanje cementa, ki privleče tudi tuje delavstvo. Dočim se industrija precej menja, pa ostane skozi vso dobo nespremenjeno poljedelstvo. Zaradi visoke planinske lege in ozkih, hladnih gorskih dolin, so bili posestniki prisiljeni, služiti si poleg poljedelstva hrup v industriji, kajti polje ni donajalo niti toliko, da bi preživeli svoje družine. Glavni pridelki so bili in so tudi še danes v Mojstrani in okolici krompir in bob, od žitaric pa rž, ki še dosti dobro uspeva. Koruza dozori redko in jo zaradi tega malo sade. Tako zvane surovine, kar potrebujejo za krmo prašičev, uspevajo za silo.

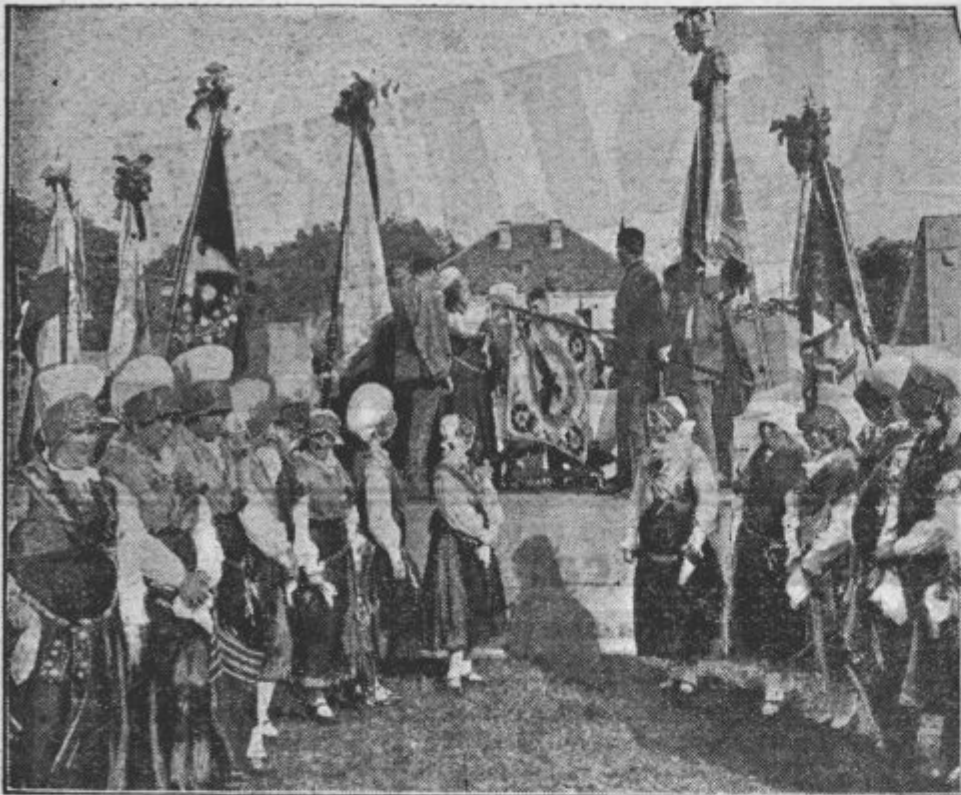
Pač pa je zelo razvita živinoreja. Na planinskih travnikih raste najslajša planinska travica, polna dišečega cvetja. V poletnih mesecih pasejo živino. Zelo razvita pa je v Mojstrani in okolici ovčjoreja. Po več sto ovac pasejo po planinah. Kmalu spomladi, ko komaj odkopni sneg, jih pasejo okoli vasi in potem se pomikajo vedno višje in višje, do višin, kamor niti gozd več ne sega, pač pa zelene v vročih poletnih mesecih najslajša planinska zelišča. Dočim govedo skrbno čuvajo in ga spravljajo v planinske hleve, pa pastir ovcam sploh ne more slediti. Spomladi jih vidi, potem pa mu mnoge izginejo izpred oči skozi vse poletje. Nekaj ovac se vrne v jeseni samih, druge pa morajo iskati po skoraj nedostopnih pečinah. Tudi zunaj ostane marsikatera in jo uniči zelo ostru planinska zima.

V zadnjih letih pa je Mojstrana zelo zaslovela. Ko so ljudje pričeli ceniti prirodne krasote in spoznali njih vrednost za človeško zdravje, kakor tudi za razvedrilo duha, je postala Mojstrana središče našega planinstva. Pa zakaj tudi ne? Kje neki so lepši in lažje dosegljivi prirodni čari, kakor baš v okolici Mojstrane. Okoli in okoli je obdana od gorskih velikanih, katerim kraljuje naš gorski očanec, mogočni Triglav. Skoraj iz vasi Mojstrane se cepijo tri prekrasne doline, ki vodijo s prav majhnim vsponom v neposredno vznožje Triglava. Kdo še ni slišal o prekrasni dolini Vrat, v kateri prši čez pečine divni slap Peričnik? Prav tako lepi pa sta sosedni dolini ... ot in pa Krma. Čare teh krajev je najbolj ovekovečil za naše planinstvo velezaslužni planinar, lansko leto umrl župnik Aljaž. Kot župnik na Dovjem, v katero faro spada tudi Mojstrana, je neumorno deloval in dosegel, da so postavili v vratih veliko planinsko kočo, ki nosi tudi njegovo ime »Aljažev dom« in »Aljažev stolp« vrh Triglava.

Prav tako kakor krasna pokrajina sama pa so sloveče tudi mojstranske čebele. Med prve in najzaslužnejše čebelarje Slovenije moramo prištevati starega Ambrožiča po domače Ambrušča iz Mojstrane, ki je pridobil našemu slov. čebelarstvu svetoven sloves. Mnogo njegovih panjev je romalo celo v Ameriko, največ pa v severne pokrajine, na Švedsko in Norveško.

V bližini Mojstrane, v krasni gorski dolini ima svoj lovski gradič naš kralj, kamor poleti in jeseni večkrat zahaja.

Svečana proslava Sokola II., ki se je vršila v Ljubljani. Na tej proslavi so vzorno nastopile sokolske vrste tega društva

Dimitrije Janković, priljubljeni pravoslavni župnik v Ljubljani, je te dni praznoval svojo petdesetletnico. Rojen je bil l. 1878. v Sremskih Karlovcih, prestolici srbskih patrijarhov. Bil je nekaj časa kot župnik v Osjeku, do prevrata je bil na Dunaju, od l. 1921. je pa v Ljubljani kot vodja pravoslavnih vernikov

Novi sokolski dom v Cerkevci. Vrli Sokoli v Cerkvici so si postavili svoj dom, ki je v ponos naših naprednih Notranjcev, ki so mnogo žrtvovali, da so ga zgradili, in v okras že itak lepega kraja. Otvoritev je bila zelo slovesna. Lepega slavja se je udeležilo poleg Sokolov tudi mnogo drugih domačinov in naprednih okoličanov. — Po naši lepi Sloveniji stoji že mnogo sokolskih domov, kar kaže, da je naše ljudstvo vedno naprednejše in da pojmuje velike naloge, ki jih vrše naša vrla sokolska društva zlasti po deželi. Ti sokolski domovi so znaki naprednosti tudi zato, ker tvorijo temelje kulturnemu delu med našimi podeželani, kajti poleg telovadbe vrše naši Sokoli tudi prosvetno in vzgojno delo

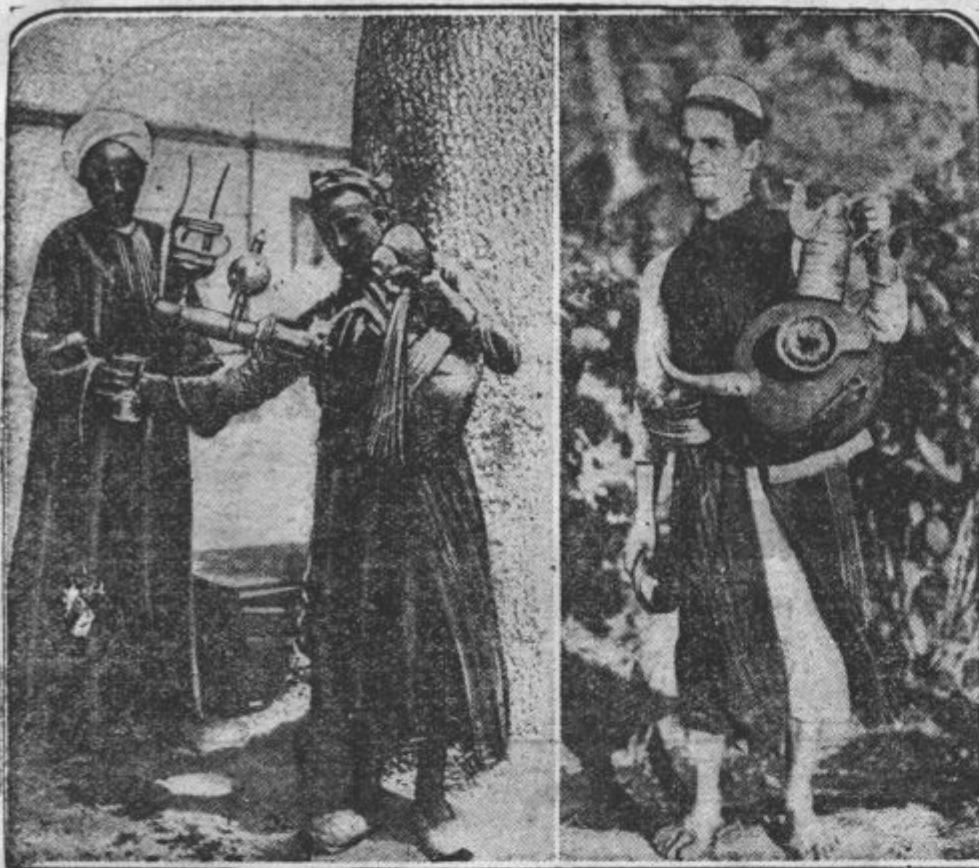
Kiparska razstava na Tehnični srednji šoli v Ljubljani. Da se povzdigne naša stara domača lončarska obrt, so otvorili na omenjeni šoli oddelček za izdelovanje posebno lepih, umetno izdelanih lončarskih in kiparskih predmetov iz ilovice

Nesrečni fantje iz Prebačevega pri Kranju, ki so postali žrtev pijanega človeka. Janez Pipan, Matevž Kladivec in France Zavrl. Poleg treh nesrečnežev, ki so rešeni muk, pa trpi mnogobrojna Nagličeva družina, ker so ji očeta kot zločinca zaprli, trpe pa tudi svojci žrtev podivjanosti, ki ne pozna nobenih meja. Glavni krivec takih žalostnih dogodkov je skoraj vedno nesrečni alkohol. Tako je bil tudi tukaj krivec alkohol, ki napravlja ljudi nerazsodne in jih zapelje v pogubonosna dejanja

Ameriški poslanik v Beogradu g. Prince je pred nekaj dnevi predaval na ljubljanski univerzi v precej dobri slovenščini o vplivu ameriških visokih šol za javnost

Strašni morilec Francoz Gerome Prat, ki je iz naslade moril in umoril kakih 20 žensk. — Spodaj vidimo njegovo zadnjo žrtev gđ. Evgenijo Focéjevo

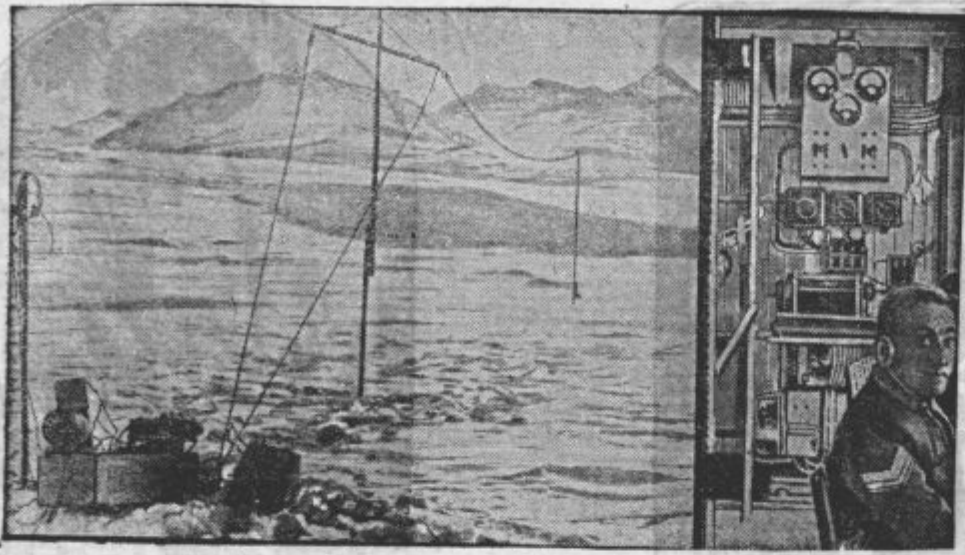
Prav tako kakor po naših mestnih ulicah in v zadnjih letih tudi v mestih okoliščih, prodajajo tudi grugod v vročih pokrajinah sladoled in pa razne hladilne pijače. Na desni zgoraj vidimo prodajalca sladoleda na indijskem otoku Borneo, na levi zgoraj prodajalce ledenih pijač v Kairu in pa limonadarja iz Carigrada, na levi pa potujočega sladodarja iz Tokinga na Kitajskem. — Tem orientalskim prodajalcem hladilnih pijač so slični tudi prodajalci takih pijač, ki jih vidimo po naših južnih mestih in tudi v Bosni, v Sarajevu, kjer prodajajo po ulicah hladilne pijače turški prodajalci, ki z zategnjenimi glasovi vabijo žejne ljudi

Dva »častna« zastopnika tujne. Kakor smo že poročali v naših dnevnikih, naše kraje kaj radi posečajo tudi inozemski nepridipravi. Na desni vidimo A. Rouseka, doma iz Nachoda na Češkem, ki je vlomil v podružnico Gospodarske zadrúžne banke v Kranju, v sredini pa mednarodnega pustolovca žida Liebermanna, ki je izvršil velike tatvine na Danskem in se je med letošnjim velesojmom zjadrževal v Ljubljani. Na veletatu Liebermanna je razpisana zelo visoka nagrada, ki jo dobi oni, ki ga izroči roki pravice

Naprave za prejetanje radio poročil Nobila in njegovih sodrugov, ki še sedaj zmrzujejo po njegovi krivdi, odrezani od ostalega sveta

Poročnik Lundborg, ki je Nobila rešil

Nobilov strojnik na zračni ladji »Italia« Pomella, ki se je ubil, ko se je »Italia« ponesrečila

Tudi Nobilove žrtve. Posadka hidroplana, ki jo smatrajo za izgubljeno, ker se ne vrne iz reševalnega poleta

Mister Smith, kandidat ameriške demokratske stranke za predsedniško mesto Unije, se v prostem času zabava z igranjem golfa

Usoda raketnega avtomobila. Kakor smo že poročali v preteklem mesecu, poskušajo nove vrste gonila za avtomobile. Ali kakor vidimo, je še daleč do uporabe takih vozil

Dva vodja švedskih rešilnih ekspedicij Lundborg in kapitan Torneberg